Texte standard în cultura românească veche. Noul Testament de la Bălgrad. (1648)

dr. Mihai Alin Gherman
Biblioteca Academiei Române
Filiala Cluj-Napoca

Pentru cultura veche s-au vehiculat afirmaţii diferite referitoare la circulaţia, ecourile şi importanţa diferitelor tipărituri, nu toate dintre ele însă fiind susţinute şi de argumente.

Unul din criteriile prin care putem verifica soliditatea acestor afirmaţii este cercetarea posterităţii respectivelor texte, căci doar când acestea s-au bucurat de ecouri în rândul urmaşilor se poate vorbi de o influenţă reală a acestora. Un astfel de exemplu îl aflăm, de pildă, în ***Vieţile Sfinţilor*** a lui Dosoftei unde, referindu-se la viaţa sfântului Dumitru, el citează ***Cartea românească de învăţătură*** a Mitropolitului Varlaam, neconsiderând necesar să mai redacteze o altă variantă a vieţii a sfântului în cauză. Tot astfel, text de referinţă putem considera şi citarea, respectiv continuarea cronicilor moldoveneşti din secolul al XVII-lea, Miron Costin continuând de acolo de unde a întrerupt Ureche, iar Neculce continuându-l explicit pe Miron Costin.

Mai dificilă este cercetarea posterităţii traducerilor biblice. Aici nu simpla citare, ci compararea textelor ne poate edifica asupra acesteia. Doar astfel ne putem pronunţa dacă o anume versiune a textelor biblice se bazează pe o traducere precedentă sau dacă, dimpotrivă, este o traducere independentă. Tot în domeniul posterităţii intră şi citarea textelor respective în diferite alte lucrări.

Pentru secolul al XVI-lea se poate constata o anume continuitate a textelor, o anume respectare a autorităţii unor texte doar în cazul tipăriturilor coresiene. Fragmente din ***Noul Testament*** (1561) sunt reluate în ***Tâlcul evangheliilor*** (***Cazania I-a***) (1564) şi în ***Evanghelia învăţătoare*** (***Cazania a II-a***), dar cu unele mici modificări.

BDD-A19221 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:03 UTC)

În cazul ***Psaltirilor***, tipărite în mai multe ediţii, nu se poate constata aceeaşi continuitate textuologică.

Situaţia se schimbă fundamental în secolul al XVII-lea, când încep să apară aşa-numitele texte autoritative sau de referinţă, respectate ad litteram în citarea lor şi remodelate prin înnoirea formelor de limbă, îmbogăţire, nuanţare sau stilizare în ediţiile ulterioare. O astfel de situaţie o avem în cazul celor două tipărituri bălgrădene de la mijlocul secolului al XVII-lea, ***Noul Testament*** (1648) şi ***Psaltirea*** (1651).

Tipărirea la 1648 a ***Noului Testament*** a fost un moment de cotitură a culturii noastre vechi româneşti. Nu intenţionăm să reproducem multele observaţii presărate în nenumărate şi pertinente studii dedicate lui, epocii în care a fost tipărit sau, în general, istoriei româneşti, dar şi a celei literare şi bisericeşti. Menţionăm doar înnoirea fundamentală în lectura textului biblic făcută din punctul de vedere al unui umanism filologic european care, deasupra luptelor confesionale – şi a doua jumătate a secolului al XVI-lea şi secolul al XVII-lea au excelat prin asemenea lupte, mai ales între Reformă şi Contrareforma Catolică – încerca să facă o lecţiune ştiinţifică a ***Sfintei Scripturi,*** punând la contribuţie atât ***Septuaginta***, cât şi ***Vulgata***, atât manuscrisele ebraice ale ***Vechiului Testament***, cât şi nou descoperitele manuscrise siriace. Acestui curent ştiinţific, care era una din căile de comunicare între savanţii europeni dincolo de barierele sau opţiunile lor confesionale, i se încadrează şi textul bălgrădean apărut prin osârdia mitropolitului Simion Ştefan.

Dacă asupra importanţei ***Noului Testament de la Bălgrad*** există o unanimitate a cercetătorilor, părerile sunt relativ împărţite în ceea ce priveşte posteritatea sa. Mergând pe modelul culturilor occidentale (germană, în mod special), în care prima traducere şi, mai ales, tipărire, a ***Bibliei*** a jucat un rol modelator în dezvoltarea limbilor naţionale, creând un text standard care a fost reluat şi modernizat de ediţiile ulterioare ale sale, s-a acreditat – fără susţinere filologică – că acelaşi lucru s-a întâmplat şi în cazul tipăriturii de la 1648; s-a afirmat chiar că ***Biblia de la Bucureşti*** a pus la contribuţie masiv experienţa acestui text. Implicit, deci, prin posteritatea ei, ***Noul Testament de la Bălgrad*** s-a bucurat de o posteritate deosebită.

BDD-A19221 © 2002 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:03 UTC)

Editarea aproape concomitentă, în 1988[1] a pus cercetătorii în situaţia reevaluării unora dintre afirmaţiile preluate, fără control, dintr-un studiu într-altul[2]. Munca personală la ediţia ***Bibliei de la Bucureşti*** ne îndreptăţeşte să afirmăm că relaţia dintre textul de la 1648 cu cel tipărit cu patruzeci de ani mai târziu este mult mai complexă şi că în nici un caz nu se poate vorbi de o influenţă directă a textului bălgrădean[3]. O cercetare viitoare, pe care ne-o propunem va rezolva, probabil, o parte dintre relaţiile dintre cele două texte.

Pentru tipăriturile transilvănene din a doua jumătate a secolului al XVII-lea ***Noul Testament de la Bălgrad*** a reprezentat, însă, un text de referinţă. În rândurile care urmează vom analiza relaţiile dintre textul acestor tipărituri şi ***Noul Testament***.

Sicriul de aur tipărit de Ioan Zoba din Vinţ la Sas-Sebeş în 1683 conţine un mare număr de citate din ***Noul Testament***. Menţionăm doar câteva, extrase în ordinea lor din text[4]:

SA: 2 Timoth. 3.15: "*şi tu din porobocie ai ştiut scripturile sfinte, carile te pot face pre tine înţelept spre spăsenie*";

NT: "*şi tu din porobocie ai ştiut scripturile sfinte, carile te pot face pre tine înţelept spre ispăsenie*";

SA: Math. 10.29-30: "*Au nu doao păsăreale să vând într-un filearíu şi una de eale cade pre pământ fără voia Părintelui nostru*";

NT: "*Au nu doao păsăreale să vând într-un filearíu şi una de eale cade pre pământ fără voia Părintelui nostru*";

---

[1] Şi nu putem decât să subliniem importanţa acestor reeditări atât pentru filologia românească, cât şi din punctul de vedere al culturii noastre din această perioadă. În calitate de colaborator la ediţia ***Bibliei de la Bucureşti***, trebuie să mărturisesc că am privit acest lucru ca un act de frondă culturală şi am participat cu conştiinţa acută a solidarităţii unui grup de iubitori ai adevărului. Poate într-o istorie a acestei perioade ar merita să fie surprinsă şi această formă de protest a Bisericii noastre - şi nu numai - împotriva regimului.

[2] În primul rând a fost reevaluată contribuţia editorilor, Simion Ştefan în cazul ***Noului Testament de la Bălgrad*** şi fraţii Greceanu, respectiv Mitrofan, în cazul ***Bibliei de la Bucureşti.***

[3] Acest punct de vedere mi-a fost confirmat de eminentul specialist Mihai Moraru, secretarul de redacţie al ediţiei ***Bibliei de la Bucureşti***.

[4] Textele din ***Sicriul de aur*** vor fi notate cu SA.

BDD-A19221 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:03 UTC)

SA: 1 Petru 5.6-8: "*Plecaţi-vă, derept aceaea, supt putearnica mâna lui Dumnezău, ca să vă rădice pre voi în vreame. toată grija voastră aruncând spre Dânsul*";

NT: "*Plecaţi-vă, derept aceaea, supt putearnica mâna lui Dumnezău, ca să vă rădice pre voi în vreame. toată grija voastră aruncând spre Dânsul*";

SA: Apocalips 14.13: "*Şi auziiu glas din ceriu, zicându-mi: `Scrie: Fericiţi-s morţii care mor de acum în Domnul. Aşa-i, zice Duhul, ca să să odihnească de ostenealele sale, că faptele lor vor mearge după ei*";

NT: "*Şi auziiu glas din ceriu, zicându-mi: `Scrie: Fericiţi-s morţii carii mor de acum în Domnul. Aşa-i, zice Duhul, ca să să odihnească de ostenealele sale, că faptele lor vor mearge după ei*";

SA: Math. 26-38: "*Trist iaste sufletul Mieu până la moarte*":

NT: "*Trist iaste sufletul Mieu până la moarte*":

SA: 1 Ioan 1.7: "*Sângele lui Is. Hs. a Fiiului Său, ne curăţeaşte pre noi de tot păcatul*";

NT: "*Sângele lui Is. Hs. a Fiiului Său, ne curăţeaşte pre noi de tot păcatul*";

Deşi au paginaţie continuativă şi se află la sfârşitul unor exemplare din ***Sicriul de aur***, ***Cazanii la oameni morţi***[5] au o atitudine diferită faţă de citatul biblic, permiţându-şi unele libertăţi în citare. Am considerat un motiv suplimentar să le considerăm un text aparte şi nu doar o anexă accidentală a tipăriturii lui Ioan Zoba din Vinţ.

COM Math. 25.13: "*Fiţi gata, că nu ştim dzua, nice ceasul în carele va veni Fiiul omuenesc"*

NT: "*Prevegheaţi-vă, că nu ştiţi zioa, nece ceasul în care fiiul omenesc va veni*;

COM Luca, 23, 34: "*Părinte, iartă lor, că nu ştiu ce fac*";

NT: "*Părinte, iartă lor, că nu ştiu ce fac*";

COM Luca 8, 52: "*N-au murit feciorul, doarme*";

NT: "*N-au murit, ce doarme*";

COM Ioan 1.11: "*Lazar, priiatenul nostru, doarme; ce voiu mearge să-l deştept pre dânsul*";

[5] Prescurtat COM.

BDD-A19221 © 2002 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:03 UTC)

NT: "*Lazar, priiatenul nostru, doarme; ce voiu mearge să-l deştept pre el*";

COM solun. 4.13: "*N-aş vrea să nu ştiţi voi, fraţilor, de ceia ce-au adormit, ca să nu vă întristaţi ca ceia ce n-au nădeajde*";

NT: "*Iară nu voiu să nu ştiţi voi, fraţilor, de ceia ce-au adormit, ca să nu vă întristaţi ca ceia ce n-au nădeajde*";

COM Math. 25.46: "*Mearge-vor aceştia ce-au greşit în munca de veaci, iară direptţii în viiaţa cea de veaci*";

NT: *"Şi vor mearge aceştia în munca de veaci, iară direpţii în viaţa cea de veaci*";

COM Ioan 11.25: "*Cela ce va creade întru Mine, de va şi muri, viu va fi*";

NT: "*Cela ce va creade în Mine, să va şi muri, înviia-va*";

COM Marcu 14.38: "*Prevegheaţi şi vă rugaţi, ca să nu întraţi în păcate*";

NT: "*Prevegheaţi şi vă rugaţi, ca să nu întraţi în năpaste*".

Cărare pre scurt spre fapte bune îndereptătoare, tipărită (şi probabil tradusă) de protopopul Ioan Zoba din Vinţ la Sebeş în 1685 conţine, ca şi ***Sicriul de aur*** multe citate din textul biblic. Vom examina câteva dintre citatele din ***Noul Testament*** aşa cum le găsim în ***Cărare pre scurt***[6] şi corespondentul lor în ***Noul Testament de la Bălgrad.***[7]

CS: *Mathei, 24, stih 42: "Derept, însă, prevegheaţi, că nu ştiţi în care ceas Domnul vostru va veni";*

NT: "*derept, însă, prevegheaţi, că nu ştiţ în care ceas Domnul vostru va veni";*

CS: *Şi iară, cap 25, stih 13: "Derept aceaea, prevegheaţi-vă, nu ştiţ zua, nice ceasul în care Fiiul Omenesc va veni";*

NT: "*Derept aceeaea, prevegheaţi-vă, că nu ştiţi zua, nece ceasul în care Fiiul Omenesc va veni*";

CS: *Math. 26, stih 41: "Prevegheaţi şi vă rugaţ ca să nu întraţ în ispită, că sufletul e gata, iară trupulu-i slab";*

NT: "*Prevegheaţi şi vă rugaţi ca să nu întraţi în ispită, că sufletul e gata, iară trupu-i slab*";

[6] Marcate cu CS.

[7] Marcate cu NT.

BDD-A19221 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:03 UTC)

CS: *2 Solun., cap 2, stih 18: "Am vrut să viu cătră voi (eu, Pavel), iară satana m-au smintit";*

NT: "*Pentru că vream a veni cătră voi (ales eu Pavel) o dată şi a doaoa oară şi ne zminti pre noi Satana*";

CS: *Deaanie, 23, stih 1: "Eu (Pavel), cu toată cunoştinţa bună am slujit lui Dumnezău până într-această zi*";

NT: "*Eu, cu toată ştiinţa bună am slujit lui Dumnezău până în ceastă zi*";

CS: *Math., cap 5, stih 16: "Aşea să lumineaze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vază faptele voastre ceale bune şi să proslăvescă pre Tatăl vostru cela ce iaste în ceriure";*

NT: "*Aşea să lumineaze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vază faptele voastre ceale bune şi sp proslăvească pre Tatăl vostru cela ce iaste în ceriure";*

CS: *Efeseani, cap 5, stih 15, 16: "Răscumpărând vreamea, că zilele sânt reale*";

NT: "*Răscumpărând vreamea, că zilele sânt reale*";

CS: *1 Coreinteani cap 6, stih 20: "Derept aceaea, slăviţ pre Dumnezău în trupurile voastre şi întru sufletele voastre";*

NT: *"Derept aceaea, slăviţi pre Dumnezău în trupurile voastre şi întru sufletele voastre*";

CS: *1 Petru 1, stih 15, 16; "ce cumu-i Cela ce v-au chemat sfânt, voi încă fiţ sfinţi în toată viiaţa, pentru că iaste scris: 'Fiţ sfinţ, că eu încă-s sfânt'";*

NT; "*Ce cumu-i Cela ce v-au chemat sfânt, voi încă fiţi sfinţi în toată viiaţa, pentru că iaste scris: `Fiţi sfinţi, că Eu încă-s sfânt*";

CS: *Mathei 15, stih 18, 19: "Carele ies din gură, din inimă ies şi acealea spurcă pre om";*

NT: "*Dar carele ies din gură, din imimă ies şi acealea spurcă pre om*";

CS: *Colaseani 2, stih 8: "Iară acum lăpădaţi şi voi aceastea toate: mâniia, urgiia, răutatea, hula, cuvinte grozave din gurile voastre*";

NT: "*Iară acum lăpădaţi şi voi aceastea toate: mâniia, răotatea, hula, cuvinte grozave den gurile voastre*":

BDD-A19221 © 2002 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:03 UTC)

CS: *Colaseani 3, stih 1, 2: "derept aceaea, să v-aţ sculat cu Hristos, ceale de sus căutaţ"*

NT: "*Derept aceaea, să v-aţi scult cu Hristos, ceale de suis căutaţi*";

CS: *Filipuseani 3, stih 20: "Iară a noastră viaţă iaste în ceriu*";

NT: "*Iară a noastră viiiaţă iaste în ceriu*";

CS: *1 Corinteani, 10, stih 31: "Au mâncaţ, au beaţ, sau varece faceţ, toate întru slava lui Dumnezău faceţ"*

NT: "*au mâncaţi, au beaţi, sau varece faceţi, toate întru slava lui Dumnezău faceţi*";

CS: *1 Timothei, 6, stih 8, 9: "Având hrană şi îmbrăcăminte acestea să ne agiungă"*

NT: "*Având hrană şi îmbrăcăminte, aceastea să ne agiungă*";

CS: *Filipuseani 2, stih 2, 3, 4: "Nu socotireţ numai cineş de ale sale, ce şi carele-s ale altora*";

NT: "*Nu socotireţi numai cineşi de ale sale, ce şi carele-s ale altora*";

CS: *1 Timothei 4, stih 16: "Să rămâi întru aceasta, că, de vei face acestea şi tu vei spăsi şi ceia ce vor asculta pre tine*";

NT: "*Să rămâi întru aceasta, că, de veţi face aceastea şi tu te veri spăsi şi ceia ce vor asculta pre tine*";

CS: *Colaseani 4, stih 6: "Cuvântul vostru să fie în toată vreamea cu dragoste sărat, ca să ştiţi cum să cade voao fitecăruia a răspunde";*

NT: *"Cuvântul vostru să fie în toată vreamea cu dragoste sărat, ca să ştiţi cum să cade voao fietecăruia a răspunde*";

CS: *Efeseani 4, stih 29: "Nice un cuvânt putred să nu iasă din gura voastră, ce numai ce e bun spre întrămare, să placă celora ce aud";*

NT: *"Nece un cuvânt putred să nu iasă din gura voastră, ce numai ce e bun spre întrămătură, să placăcelora ce aud*";

CS: *1 Pătru 4, stih 11: "Să grăiaşte cineva, grăiască ca cuvintele lui Dumnezău";*

NT: "*Să grăiaşte cineva, grăiască cu cuvinte lui Dumnezău*";

CS: *Luca 2, stih 18, 19: "Toţ să mira de carele zisease păstorii";*

NT: *"Şi toţi carii auziia, să mira de carele zicea păstorii cătră ei*";

CS: *Mathei 18, stih 15: "Să va greşi fratele tău, ţie pasă şi ceartă pre el între tine şi între el sângur*";

BDD-A19221 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:03 UTC)

NT: "*Să va greşi fratele tău ţie, pasă şi ceartă pre el, între tine şi între el singur*" etc.

Poveaste la patruzăci de mucenici, tipărită la Bălgrad în 1689 nu conţine nici un citat biblic.

Molitvenciul[8], tipărit la Bălgrad în 1689 conţine doar câteva citate din ***Noul Testament***:

M Corinth. 7.7-8: "*Că aş vrea toţi oamenii să fie cumu-s şi eu, ce fieştecarele are darul său de la Dumnedzău; unul aşa, iară altul într-alt chip. Grăiesc, derept aceaea, necăsătoriţilor şi văduolor: bine ară fi să rămâie ca şi eu*";

NT: "*Că aş vrea toţi oamenii să fie cumu-s şi eu, ce fietecarele are darul său de la Dumnedzău; unul aşa, iară altul într-alt chip. Grăiesc, derept aceaea, necăsătoriţilor şi văduilor: bine ară fi să rămâie ca şi eu*";

M Math. 2.1: "*nuntă fu în Cana Galileii; şi era Muma lui Is. acolo. Şi fu chiemat şi Is. şi ucenicii Lui la nuntă. Şi, săvârşindu-să vinul, dzisă Muma lui Is cătră Dânsul: `N-au vin!` "*;

NT: "*nuntă fu în Cana Galileii; şi era Muma lui Is. acolea. Şi fu chiemat şi Is. şi ucenicii Lui la nuntă. Şi, sfârşindu-să vinul, dzisă Muma lui Is cătră Dânsul: `Vin n-au!` "*

M Math. zaceala 30: "*Şi trecând Is. de acolea, văzu un om şezând la o vamă, de-l chema Mathei. Şi dzise lui: `Vino după Mine!` Şi să sculă de mearse după El*";

NT: "*Şi trecând Is. de acolea, văzu un om şezând la o vamă, de-l chema Mathei. Şi dzise lui: `Vino după Mine!` Şi să sculă de mearse după El*";

M Ioan 5.1-2: "*Să sui Is. în Ierusalim. Iaste în Ierusalim la Poarta Dobitoacelor un loc carele să chiamă ovreiaşte Vithezda; cinci foişoare are*";

NT: "*Să sui Is. în Ierusalim. Iaste în Ierusalim la Poarta Dobitoacelor un loc carele să chiamă ovreiaşte Vithezda; cinci foişoare având*";

[8] Prescurtat în citatele noastre cu M.

BDD-A19221 © 2002 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:03 UTC)

M Math. zaceala 34: "*chemă Is. pre cei doisprăzeace ucenici ai săi; deade lor puteare spre duhurile necurate ca să le scoaţă pre eale şi să vindece toată boala şi toată neputinţa";*

NT: "*chemă Is. pre cei doisprăzeace ucenici ai săi; deade lor puteare spre duhurile necurate ca să le scoaţă pre eale şi să vindece toată boala şi toată neputinţa" etc.*

Ceasloveţul tipărit la Sibiu în 1696 are un singur citat din textul ***Noului Testament*** :

C. Luca 1.39-41: "*sculându-să Mariia, mearse în susurile cu degrabă în oraşul Iudeii. Şi întră în casa Zaharii şi să închină Elisaftei. Şi fu când auzi Elisafta închinăciunea Mariei*";

NT: "*sculându-2ă Mariia, mearse în susurile cu degrabă în oraşul Iudeii. Şi întră în casa Zaharieei şi să închină Elisaftei. Şi fu când auzi Elisafta închinăciunea Mariei*";

Bucoavna de la Bălgrad conţine şi ea un citat din ***Noul Testament***, intitulat ***Şase săvârşiri ale Legii Noao ce plinesc poruncile Legii Vechi;*** *Mahei, glava 5, stih 21*:

"1 Grăit-au Domnul nostru Isus Hristos: "Auzit-aţi că s-au zis celor de demult: `Să nu ucizi, că cine ucide, vinovat iaste giudecăţii`. Iară eu grăiescu voao că tot cela ce să minte în deşert spre fratele său vinovat va fi giudecăţii; că cine va zice fratelui său: `Fără minte!` vinovat va fi săborului; iară cine va zice: `Nebune!`, vinovat va fi matcii focului.

Zis au fost celor de demul: `Să nu curveşti!!`. Iară eu grăiescu voao că tot cela ce va căuta spre muiare cu pohtă spre dânsa, iată au curvit cu dânsa întru inima sa.

Zis au fost celor de deemult: `Că orine-şi va lăsa muiarea sa, să-i dea ei carte de slobozire`. Iară eu grăiesc voao că tot cela ce-şi lasă muiarea sa, fără de cuvânt de curvie, o face pre dânsa să curvească; şi cine ia pre cea lăsată, preacurveaşte".

Acestui text îi corespunde în NT: "*1 (Grăit-au Domnul nostru Isus Hristos): "Auzit-aţi că s-au zis celor de demult: `Să nu ucizi, că cine ucide, vinovat iaste giudecăţii`. Iară eu grăiescu voao că varecine să minte pre pre fratele său pre nemică, vinovat va fi giudecăţii; dară cine va zice fratelui său: `raha!`, vinovat iaste săborului; dară cine va zice: `Nebune!`, vinovat iaste focului gheenului.Auzit-aţi că fu zis celor dentâi:*

BDD-A19221 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:03 UTC)

`Nu curvi!` Iară eu grăiescu voao că fietecine ce caută spre muiare cu pohtă rea, iată face cu dânsa curvie cu dânsa întru inima sa.

Diferenţele sunt frapante şi ne obligă să ne îndreptăm privirea spre o altă variantă a textului în limba română, şi anume cea găsită în ***Biblia de la Bucureşti***: *"Auzit-aţi că s-au zis celor de demult: `Să nu ucizi, iară carele ucide, vinovat iaste judecăţii.` Iară eu grăiescu voao că tot cel ce urgiseaşte pre fratele său în deşărt, vinovat iaste judecăţii; iară cela ce zice fratelui său: `raca!`, vinovat iaste săborului; iară cine va zice: `Nebune!`, vinovat va fi la matca focului.*

Auzit-aţi că s-au zis celor dentâiu: `Să nu preacurveşti!!`. Iară eu grăiescu voao că tot cela ce caută spre muiare ca să o poftească pre ea, iată au preacurvit cu dânsa întru inima lui etc.

Asemănările textului din ***Bucoavnă*** cu cel din ***Biblia de la Bucureşti*** sunt mai mari, decât cele cu textul corespunzător din ***Noul Testament de la Bălgrad***. Putem bănui, după formele de limbă uşor arhaizante faţă de limba ***Bibliei*** că editorul ***Bucoavnei***, Mihail Iştvanovici a preluat textele dintr-o variantă anterioară a traducerii care a stat la baza ***Bibliei de la Bucureşti***. De asemenea, asemănările cu textul bucureştean ne îndreptăţesc să credem că editorul a publicat un text adus din Muntenia. Nu am găsit citate biblice semnificative în ***Chiriacodromionul*** tipărit la Bălgrad în 1699, care, în cea mai mare parte, de altfel, este o reeditare a ***Cărţii româneşti de învăţătură*** a Mitropolitului Varlaam din 1643.

O privire de ansamblu ne îndreptăţeşte să afirmăm că pentru spaţiul culturii transilvănene textul ***Noului Testament de la Bălgrad***[9] a jucat un rol de text standard sau de referinţă, bucurându-se de o deosebită autoritate.

Constatăm cu surprindere că acest lucru nu s-a întâmplat în aceeaşi măsură cu textul ***Bibliei de la Bucureşti***, citatele biblice din textele de cult tipărite în limba română, tipărite fie în Moldova, fie în Ţara Românească după 1688, nu reproduc varianta textului bucureştean decât foarte rar. O explicaţie ar fi faptul că unele din aceste tipărituri sunt reeditări ale unor

[9] Aceeaşi posteritate o putem constata pentru ***Psaltirea de la Bălgrad*** din 1651. O viitoare investigaţie o va cerceta în detaliu.

BDD-A19221 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:03 UTC)

texte tipărite anterior, dar explicaţia nu mai este valabilă în cazul celor care au văzut pentru prima oară lumina tiparului doar după 1688.[10]

Dacă se vorbeşte de o posteritate a ***Noului Testament de la Bălgrad*** şi a ***Psaltirii*** din 1651, trebuie să observăm că ea a fost asigurată în primul rând prim folosirea lor de cărturarii transilvăneni ca texte de referinţă.

Într-o cercetare viitoare vom analiza felul cum alte texte biblice au devenit, începând cu secolul al XVIII-lea, texte de referinţă în cultura noastră.

Standard Texts in Ancient Romanian Culture. The New Testament from Bălgrad (1648).

Abstract

The researches over the different translations of ancient religious books prove to be a very difficult job. First of all, the scientific explorer has to find out which is the most appropiate version; then, he has to ascribe the other versions to it.

Such a version would be ***Vieţile sfinţilor*** written by Dosoftei, a very famous book. In the same way, we could speak about a continuity concerning the texts printed by Coresi; also, fragments from ***Noul Testament*** (***1561***) can be read in ***Tâlcul Evangheliilor*** (***Cazania I, 1564***) and in ***Evanghelia Învăţătoare*** (***Cazania II***) with only a few changes.

Noul Testament de la Bălgrad (***1648***) had a significant influence over the books printed at those times; for example, ***Biblia de la Bucureşti*** took it as a pattern. Its contribution to the development of romanian language and culture is indisputable; it soon became a standard, an example to follow and all other editions printed latter took it as a pattern. For example, ***Sicriul de aur*** written by Ioan Zoba din Vinţ in 1683 is made up of numerous fragments from it.

Because of that, the posteriority of ***Noul Testament de la Bălgrad*** (***1648***) and of ***Psaltirea din 1651*** is due to their use as standard texts.

[10] O viitoare investigaţie va cerceta posteritatea ***Bibliei de la Bucureşti***.

BDD-A19221 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:03 UTC)